

Ivan Fuček

SPOLNOST U SLUŽBI LJUBAVI

Ne govorimo o svim vidovima spolnosti, nego samo o onima koji neminovno na bilo koji način dolaze u obzir pri formaciji mladeži.¹ Zahvaćamo donekle tri područja uzrasta, uzevši ih dinamički: pretpubescente, pubescente i adolescente. Stvari pak iznosimo direktivno i normativno. Taj je vidik prilično zanemaren i zasjenjen. Kao da se neki više ne usuđuju ući u tu delikatnu materiju naspram crkvenog Učiteljstva, s jedne strane, pa svijeta i seksualne revolucije kojoj smo svjedoci, s druge strane.² Služimo se »zgnusnutom metodom« i preciznim razlučivanjem. Spolnost, kako se to često pogrešno čini, nipošto ne dijelimo od cjelokupnog vida čovjeka, prije svega od vidika ljubavi, nego želimo pokazati koliko je u formaciji mladih odlučno povezivati oba vidika, jer o spolnosti i ne možemo pozitivno govoriti osim ukoliko je ona u službi ljubavi.

Spol i spolnost

Treba da krenemo od ispravnog pojma: što je »spolnost«? E. Borra u svom nedavno izdanom leksikonu donosi čak osam definicija.³ Ovdje

---

¹ O tom se problemu i u našoj literaturi pisalo prilično mnogo, ali u radu s mladima osjeća se živa potreba da se stvari uvijek nanovo postave u jasnije novo svjetlo, zgnusnutije, atraktivnije, kako bi korist čitalaca bila veća, a pomoć odgojiteljima priličnija.

² Usp. J. WEISSGERBER, *Seksualna revolucija i evolucija*, u *Obnovljeni život* 28 (1973) 538—556. Prvi dio ovog prikaza rađen je na materijalu F. Johlera o objektivnom prikazu negativnih pojava »koje izbijaju pod nazivom 'seksualne revolucije'« (ist. mj. 538.).

se ograničujemo na strogi vid spolnosti i prije svega kažemo da je spolnost u čovjeku vrijednost. Dakle je pozitivna, nije negativna. Ona je dobra i sveta jer je, gledajući na red stvaranja, upravljena dobrom i svetom cilju, bez obzira na premnoge zloporabe koje se na tom području događaju.

Ljudsku spolnost nipošto ne smijemo miješati sa životinjskom spolnošću. Ona se specifično razlikuje od te druge time što je usko vezana s mozgom, s razumom, s cjelokupnim voljnim i osjećajnim aparatom. Postoje i tolika svjesna međudjelovanja u čovjeku unutar intelektualnog i spolnog područja da se može čak reći da je razum glavni čovjekov »spolni organ«.

Temeljna komponenta spolnosti jest sam spolni nagon ili instinkt, to jest nagoniska snaga koja ostaje pod vodstvom razuma. Na ljudskom području upotrebljavamo radije izraz »impuls«, kako to općenito danas čine psiholozi, dok riječ »nagon« pridijevamo životinjama. Ukoliko je spolni impuls ipak nagon, instinkt, onda označuje »instinktivno automatsko ponašanje organizma, koje se temelji na naslijeđenim mehanizmima, a ne ovisi o iskustvu pojedinaca«⁴, no ponovno naglašavamo da u čovjeku taj nagon ostaje pod vodstvom razuma.

Ako bismo željeli naznačiti očitovanja tog nagona u raznim životnim okolnostima, onda se ukazuje sad kao privlačnost, sad kao impuls, sad kao erotsko uzbuđenje. U svakom od tih slučajeva spolnost je pozitivna snaga čovjeka. Budući da je po svojoj prirodi nagoniska sila, razumom je treba voditi i u vremenu i u načinu i u količini. Jasno, nepostojanje takve snage u čovjeku jest abnormalnost: bilo organska, bilo psihička, bilo organsko-psihička.

Ako bismo sada htjeli definirati sam »spol«, onda on u strogom smislu riječi tvori tek dio spolnosti: to su spolni organi, mehanizmi, biologija, funkcionalnost u smjeru spolnog prokreativnog sjedinjenja. Iz toga je smjesta jasno da je proizvoljna manipulacija spolom ili spolnim organima, neovisno o samoj spolnosti i njenoj svršnosti, povreda nečeg svetog u čovjeku, nered.

Danas je utrošeno premnogo papira u to da se pokaže i dokaže kako spolnost vrši jednu od temeljnih uloga u formaciji čovjekove osobe. Tu se osjeća utjecaj Freuda i freudizma. Ipak valja dobro lučiti pljevu od pšenice da ne bismo i pšenicu odbacili kao pljevu. Protiv Freuda smo ukoliko on spolnost smatra središnjom točkom, pokretačem i izvorom odakle sve u čovjeku proizlazi i kamo se sve slijeva. Ali pristajemo uz Freuda i uz modernu dubinsku psihologiju kad spolnost smatraju određujućim elementom temeljnih osobnih manifestacija ili izražavanja. Stoga se

³ E. BORRA, *Dizionario di scssuologia o dell'armonia coniugale*, Ed. Paoline, Roma 1974, 527 sl.; usp. *Dizionario enciclopedico di Teologia morale*, diretto da L. Rossi — A. Valsecchi, Ed. Paoline, Roma 1973, 922; usp. T. GOFFI, *Amore e sessualità*, Ed. »La scuola«, Brescia 1963, 17 sl.

⁴ V. HUDOLIN, *Psihijatrijsko psihološki leksikon*, Panorama, Zagreb 1968, 275.

traži zdrava i uređena spolnost, dok bolesna, infantilna, funkcionalno iskrivljena ima snažan negativan odjek u raznim područjima čovjekova života i djelovanja: na intelektualnom i voljnom, na osjećajnom i, dakako, na moralnom i duhovnom području. Odatle proizlazi važnost formacije dječaka i djevojčice u ispravnom shvaćanju i prihvaćanju vlastite spolnosti te vrednovanju spolnosti drugih.

Formacija i informacija

U spolnoj formaciji prvi je momenat »informacija«. Djeci treba zarana na veoma delikatan i prikladan način posve istinito dati potrebne informacije o spolnosti kako bi se na taj način predusrela razna šokantna iznenađenja i uzbuđujuće situacije kod dječaka i djevojčica. Treba im podati ispravne i iskrene informacije bez sjene kamuflaže, prilagođene njihovu shvaćanju u okviru njihovih izričitih ili uključenih upita.

Takve informacije treba izvoditi zrelo, uravnoteženo, bez panike, bez dramatiziranja, s vedrinom i optimizmom kao nešto što je samo po sebi razumljivo. Nije na mjestu nikakva mistifikacija, mada pitanje koje dijete postavlja može biti zaista delikatno. Svako zataškavanje, odgađanje s odgovorom dovodi do opasnosti, s jedne strane, da se dijete zatvori i potraži informacije na ulici od pokvarenih drugova, a s druge strane da netočnim odgovorima proizvedemo protivne učinke. Odgovarati treba bez kompleksa, bez straha, smireno i jasno.

Stručnjaci na tom području vele da se zaista nije potrebno bojati u toj informaciji. Ako, naime, dijete nije još sazrelo da shvati ono što smo mu rekli previše, ono od toga i ne pravi pitanje. Dakako, »pravi trenutak« kako ga je već u svoje vrijeme bio nazvao Pfliegler, veoma je važan. Ako na primjer, neki mladić za vrijeme cjelokupnog svog mladenaštva nije upao ni u kakav grijeh nečistoće, onda taj uspjeh, prije svega, treba zahvaliti dobroj informaciji izvršenoj u pravi trenutak.

Daljni moment, ali istodobni, jest »formacija« u doslovnom smislu toga izraza. Polazište je da dijete prihvati svoj vlastiti spol, da od njega ne bježi u opasnu irednost, koja se kasnije može teško osvetiti. Zato je potrebno da upozna cilj spolnosti, njene akcente, da se prihvati vedro i radosno u onome spolu u kojemu jest pa da se i angažira u smjeru vlastitog spola. Drugim riječima, dijete mora upoznati zašto ga na tom području mnoge stvari toliko privlače, mora se zarana naučiti kontrolirati, imajući obzira i poštovanja prema drugome spolu. Taj će respekt prema drugome spolu i spoznaja »bilateralnosti« godinama sazrijevati, rasti i produbljivati se. Znači da dječaka i djevojčicu valja tako odgajati da ne izbjegavaju drugi spol niti da se neuredno na nj navezuju. Treba odstraniti i lažnu stidljivost, koja se u potaji bori bilo protiv vlastitog spola, bilo protiv spola različitog od svoga.

Spolno formirati dječake i djevojčice znači oduševiti ih i angažirati ih za treniranje svojih kontrolnih energija da se rado i vedro na tom području prihvate svjesnih odricanja, da pozitivno angažiraju svoje mladenačke sile, da budu hrabri i odvažni za teže pothvate i zadatke. U spolnoj formaciji mladih, kako je očevidno, nipošto se ne radi ni o kakvom negativnom stavu prema spolnosti, o neprijateljstvu, o strahu pred onim što iz tog područja izlazi ili u to područje vodi. Naprotiv, riječ je o realnom i poštenom prihvaćanju sebe kao spolnog bića, o prirodnom i zdravom prihvaćanju iz Stvoriteljeve ruke. Mlad čovjek mora biti informiran da je tijelo sveto, da grijeh ne može biti u tijelu, nego samo u zloj volji, da su ljudi iz tog svetišta učinili pustoš.

Samo takvim putem možemo očekivati zdrave generacije koje će se pozitivnije postavljati pred tim problemima negoli se postavlja masa zahvaćena suvremenom »seksualnom revolucijom«. Da se sustigne do takvog pozitivnog rasta i sazrijevanja, valja promijeniti cjelokupan mentalitet, iskrivljeno negativističko javno mišljenje koje danas tiranizira našu djecu od najmanjih godina. Pomislimo samo na javna sredstva priopćavanja i golemu negativnu propagandu s tog područja!

Ispravan spolni odgoj vodi do potrebe i do trenutka veze s drugim spolom, prije svega u prirodnim građanskim susretima, u neusiljenu ponašanju. Današnji pedagozi općenito naglašavaju vrijednost vedre i postupne »mixité«. Zdrava koedukacija je zahtjev našeg normalnog ambijenta života i rada. To je put prema psihičko-afektivnoj uravnoteženosti mladoga čovjeka u privatnim i javnim susretajima, u obitelji, u školi, u crkvi, na vjeronaučnim sastancima, na zajedničkim radovima, izletima, hodočašćima, u svim skupnim pothvatima. Takav otvoreni odgoj s mjerom trijeznog optimizma i razboritosti odgojitelja pruža mladom čovjeku mogućnost da bez nekih smetnji upozna psihologiju drugog spola, njegove reakcije i načine pa da u svojim susretima s drugim spolom — u školi, u crkvi, na igralištu, na privatnim i drugim javnim mjestima — stekne onu poželjnu ispravnu mjeru osobnog građanskog i čudorednog ponašanja koja se zahtijeva od kršćanina. Mnogo je lakše to polučiti s djecom brojnije obitelji, gdje nisu bila sama braća ili same sestre, negoli s jedincima.

I najnovija Instrukcija Sv. Stolice o formaciji svećeničkih kandidata za celibat u malim sjemeništima upozorava na taj odgoj. Žena fascinira mladog čovjeka, ona ga na neki način dekoncentrira, misterij mu je. Stoga je zadaća odgojitelja, kaže Instrukcija, pokazati da su »čistoća i ljubav jedna jedina krepost po biti svojoj djelotvorna, plodna i plemenita«. ⁵

⁵ *Orientamenti educativi per la formazione al celibato sacerdotale*, Tip. pol. Vaticana, Roma 1974, br. 65, str. 54.

Pitanje ljubavi

U središtu cjelokupnog problema spolnosti je ljubav. Njoj služi sve ono što na bilo koji način ulazi u sektor spolnosti. Spolnost koja ne bi služila ljubavi, ukoliko bi se svjesno proživljavala, sigurno bi bila neuredna i grešna. Dakako, ovdje se ne misli ljubav Hollywooda, niti se misli na tešku strast koja može zahvatiti i koja zahvaća mlade. Takva spolnost nema veze s pravom ljubavlju. Ona joj je samo patvorina i surogat. S druge strane, ljubav ne smijemo pomiješati ili zamijeniti niti sa simpatijom, jer je ova samo mali preludij ljubavi. Ne smijemo je zamijeniti ni s prijateljstvom, pa ni sa samom zaljubljenošću. Ljubav skuplja u sebi sve ljepote prijateljstva i zaodijeva ih u posve osebujnu snagu, koju nazivamo »eros«.

Eros se očituje u privlačnosti, u dubokoj emociji, u procesu asimilacije, snažnoj težnji da čovjek bude u prisutnosti ljubljene osobe i u težnji da dođe do stapanja na svim područjima i u svim vidovima; a meta, dakako, kamo valja stići jest bračni moment u potpunom sjedinjenju, u bračnom stapanju i u nerazrješivosti.

Ne bismo bili potpuni kad ne bismo kazali da osim »erosa« u ljubavi dolazi kao osobit vidik »agape«, koja ljubav podiže u višu sferu, gdje jedno traži drugo kao osobu zbog viših i najviših kulturnih, religioznih, osobnih kvaliteta, gdje se njihova ljubav veže s Kristovom ljubavlju. Svakako, ljubav ne obuhvaća tek jedan dio neke osobe, nego upravo njenu cjelokupnost i integralnost.⁶ Ljubav ide za onom zadnjom stvarnošću koja se ni na koji način ne može zamijeniti nekim drugim vidom, posebnom vlastitošću, osobitom privlačnošću partnera. Sve težnje kojima se netko nosi prema različitim kvalitetama ljubljene osobe, ukoliko bismo ih skupili zajedno, nikad ne mogu dati ono što znači prava ljubav. Ljubav pogađa onu srž i onu bitnost čovjeka gdje osoba egzistira upravo kao osoba. Onaj koji ljubi traži njezino »Ja«. A tražeći taj »Ja« drugoga i darivajući mu vlastito »Ja«, dotičnik pronalazi sama sebe.⁷

Takva privlačnost, dalje, nužno dovodi do izvanjskih očitovanja i do gesta ljubavi koje će se manifestirati u poljupcima, u zagrljajima i u raznim drugim oblicima nježnosti. Što da o svemu tome mislimo i kažemo? Nismo li time već na području grijeha? Nisu li to očitovanja strasti pa, prema tome, povreda čistoće? Moguće je prijeći granicu i, nažalost, često se prelazi. Ali dok takva očitovanja u gestama nisu izraz strasti i, prema tome, ne pomućuju ljubav, znači: dok ne pomućuju čistoću, smisao za mjeru i granicu, za identitet ideala, volju za odricanjem — treba ih smatrati vrijednostima. Tu zapravo ne postoje čudoredne

⁶ Usp. moju knjigu *Predbračna ljubav*, FTI, Zagreb 1974, pod naslovom *Znakovi ljubavi*, str. 69—74; isto skripta *Moral predbračne i bračne ljubavi* (ciklostilom), Zagreb 1973, 33—36.

⁷ V. TRUHLAR, *Lessico di spiritualità*, Queriniana, Brescia 1973, 19—20.

sheme odmjerenosti i intenziteta. Jedini kriterij jest njihova autentičnost, genuinost u očitovanju ljubavi.

Grijech zloupotrebe spolnosti protiv ljubavi počet će na onoj točki kad dvoje mladih shvate — a oni su u tome najispravniji suci, pretpostavivši da imaju dobro formiranu savjest — da njihove osobe u najvišim predjelima počinju trpjeti i da se njihova uzbuđenja spuštaju na razinu čisto erotičkih osjećaja i doživljavanja. U tom su negativnom slučaju geste, koje bi imale unaprijediti rast u ljubavi, kontraproducenti, kao neki mali laboratoriji za individualna egoistička samozadovoljavanja. Svako libidinozno uzbuđenje jest sirena za uzburku, koja precizno upozorava na dopuštenu granicu, preko koje se ne smije prelaziti a da se ne povrijedi čistoća, odnosno ljubav.

U tom sklopu ulazi u čudoredno vrednovanje i ono što se izriče s dvije poznate engleske riječi »flirt« i »petting«. To su umijeća i tehnicizmi za stimuliranje spolnih centara. Nemaju veze s ljubavlju, nego su od nje odvojeni i izolirani. To su manifestacije zlorabita spolnosti, koje osim teškog zastranjenja da spolnost odvuku na krive tračnice, daleko od njenih pravih ciljeva, izazivaju veoma duboke i značajne rezonancije u samim pojmovima što je to ljubav, spolnost, žena, suprug. Sve ono uzvišeno i lijepo u mladenačkom rastu takvim je tehnicizmima bačeno u blato samozadovoljavanja u dvoje. A kako takvi načini ostavljaju preduboke tragove u psihi mladih ljudi, to je opasnost da isti protuudari ponovo izrone na površinu i u zaručničko doba, pa čak i u samome braku.

Mladenačka čistoća kao krepost, u toj viziji spolnosti koja je sva i isključivo u službi ljubavi, stječe ne malu vrijednost u vidu iste ljubavi i smješta se na časno mjesto u sazrijevanju ljudske osobe. To je sposobnost kontroliranja samoga sebe. To je hrabrost u napastima da se obuzda vlastiti spolni nagon, da se pod kontrolu stave spolna uzbuđenja. Čistoća je ures i izražaj onih koji su u spolnim poteškoćama smioni i odvažni. Psiholozi i moralisti uvijek su čistoću smatrali temeljem sigurnog rasta u autentičnoj ljubavi. Zato je čistoća i ljubav u konačnici ista krepost, kako se zgodno izrazila Instrukcija o odgoju za celibat sjemeništara.⁸

Čistoća nipošto nije neka kočnica niti zakržljalost mlade osobe. Kad se ispravno shvaća i provodi, tada ona nije upravljena u smislu borbe protiv vlastite spolnosti, nego znači smišljenu i ispravnu udaljenost od raznih zlorabita iste spolnosti, a sve to u ime ljubavi, koja je već pokazala svoje pupove i prvo cvijeće ili je još u začetku. Bez tog vedrog i svježeg horizonta kreposti čistoće neće biti ni vedre čiste ljubavi. Čistoća uspijeva živjeti ondje gdje vlada jasnoća u pojmovima o cjelokupnom području spolnog života. Zato je veoma važno da mladi na vrijeme dođu do te jasnoće pojmova. Čistoća vlada ondje gdje postoji duhovni vođa ili duhovni prijatelj mladih ljudi, koji sam u sebi ne nosi neriješene probleme s tog područja, niti sam pati od spolne nezrelosti, koji

⁸ *Orientamenti educativi* itd., br. 65, str. 54.

se može i hoće suživjeti s mladenačkom otvorenošću, s modernim mentalitetom mladih, s ambijentom u kome vlada »mixité« kao pravilo — gdje rame uz rame raste, ide u školu, u crkvu, radi i zabavlja se muška i ženska mladež zajedno.

Duhovni prijatelj mladih, prije svega, treba da u sebi utjelovi mir i spolnu zrelost koja pretpostavlja kao svoj uvjet afektivnu zrelost da bez emocija, bez neprirrodnosti, bez kompleksa, bez lučenja umije i uspije jednako voditi i mušku i žensku mladež. Veoma mnogo zavisi od same osobe takvog duhovnog prijatelja-svećenika ili katehete; kakav je on i kako se postavlja.

Ovdje valja reći riječ i o parovima po ukusu školaraca — onih iz srednjih škola i ranog studentskog doba. Ukoliko se takvi parovi ne spuštaju na nisku razinu »flirta« i »pettinga« u dobi srednje škole ili ranog fakulteta, mada rijetko uspiju izbjeći svako očitovanje podložno erotskom elementu, po sebi (*per se*) ne bismo ih smjeli smatrati povredama čistoće. To je u najvećoj većini slučajeva stanovit odah, odmor, potreba sazrijevanja, osjećaj stjecanja, radoznalost kako i na koji način živi i reagira biće drugoga spola. To je želja da se upoznaju, da sebi stvore jedan tajanstveni svijet pravog prijateljstva.

Jasno je da smo ovdje na prilično skliskom terenu i da se sve to može ubrzo srozati na nizak nivo strasti. O tome nam svjedoče premnogi slučajevi. Ali uz te zloporabe nije moguće zanijekati istinske vrijednosti što ih takvo prijateljstvo može sa sobom donijeti i stvarno donosi u spolnom i cjelokupnom zdravom uzrastu mladoga čovjeka, samo ako se oboje dadu voditi u otvorenosti i povjerenju prema onome koji ih kao duhovni prijatelj vodi. Stvaranjem takvih prijateljstava ponekad nestaju razne mane: autoerotizam, druga spolna zastranjenja. Dakako, potreban je dobar osjećaj i ispravna mjera. Potrebna je vedrina i optimizam u onih koji duhovno vode dotične mlade ljude.

Slabost samozadovoljavanja

Samozadovoljavanje je upotrebljavanje spolnih mehanizama kako bi se pribavio onaj užitak koji se na taj način može pribaviti. A spolni užitak (orgazam), o kome je govor, jest funkcija određena isključivo za vrhunski moment ljubavi kad se želi sjedinjenje također na fizičkoj razini u zakonitom braku. To je uгода koja na osjetan način ponavlja i potvrđuje radost duhovnog sjedinjenja dvoje ljudi.

Šire značenje samozadovoljavanja označava sve one pokušaje podraživanja dijelova vlastitog tijela koji dovode do spolnog užitka.⁹ Samozadovoljavanje je poznato pod raznim sinonimnim izrazima kao što su: masturbacija, tražena polucija, onanija, autoerotizam, ipsacija i slično.

⁹ V. HUDOLIN, *nav. dj.*, 254.

Već je iz same definicije očividno da samozadovoljavanje ispada iz okvira ljubavi i u središte postavlja osjetno zadovoljenje. To je idoliziranje svoje požude, svoga tijela. To je narcizam, mada on ne mora uvijek značiti i autoerotizam,¹⁰ tj. zaljubljenost u sama sebe, okretanje osobe prema samoj sebi i napuštanje povezanosti s objektom. Takvo zadovoljavanje, koje je tako postavljeno u središte težnji i traženja, odijeljeno je i izolirano od svoje spolne funkcije. Time ono postaje gruba izolacija spolnosti u solipsističke svrhe. I prema tome, takav je čin anarhičan. On ne može biti dobar.

Pitanje je, dalje, solidnog dokaza zašto bi takav čin bio grijeh. Sigurno ne možemo dokazivati iz ugone kao učinka, jer je ugodna po sebi nešto indiferentna, s obzirom na moralno vrednovanje. Ne možemo dokazati niti iz činjenice prosipanja sjemena kao »mogućeg principa« budućeg života. Te su dvije ideje u moralnom vrednovanju te pojave općenito vladale u prošlosti, temeljivši zabranu samozadovoljavanja ili na zabrani ugodnosti ili na zabrani neodgovornog prosipanja »životnog počela«. Sama latinska riječ »polluere« (odakle i riječ »polucija«) znači uprljati se, zapravo je deplasirana jer navodi na pomisao da se radi o nečemu što bi čovjeka po sebi infamiralo.

Prema tome, bitnost grijeha na tom području treba da je negdje drugdje. Moderni moralisti vide je u pomanjkanju čovjekove integracije i dijaloga. To je, naime, »actus solitarius« — samotani čin, a spolni čin treba da je »actus socialis« — zajednički čin partnera. Samozadovoljavanje je, dakle, egoističan i solipsističan čin izražen s onom funkcijom koja je po svojoj biti i srži dijalog i razmjena vrijednosti među partnerima; po sebi, dakle, bipolarnost.

Moderna psihologija osvijetlila nam je taj problem, podavši nam istinske motivacije o neredu na osobnom planu. Samozadovoljavanje je stonovit tip kompenzacije ili nadoknade koja pretpostavlja psihološke situacije raznih životnih frustracija ili je to izdanak nekog izvanjskog pritiska, neke unutrašnje potištenosti, prejakke unutrašnje stimulacije i slično. Samozadovoljavanje bi, prema tome, bilo neko određeno bježanje u irealnost, u infantilnost, u rješavanje problema ondje i na onakav način gdje i kako se rješenje ne može naći. Uostalom, takvo autoerotsko samozadovoljavanje uvijek je samo djelomično i protivno je, kažu psiholozi, potpunoj afektivnoj i spolnoj ugodi bračnih odnosa, a koji, da bi bili kvalitetni i uspješni, zahtijevaju zrelost partnera, pripravu, potrebne umske spoznaje i zauzeto služenje u darivanju jednog drugome.

Samozadovoljavanje je spontani fenomen dječastva i mladenaštva. A prema psihološkim uviđanjima to je način općeg spolnog ponašanja mladih u to doba, koji, i ne pribjegavajući nekom izvanjskom predmetu, traže zadovoljavanje u djelomičnoj spolnoj pulziji vezanoj uz funkciju genitalnog organa (penis, clitoris) ili uz uzbuđenje neke erotske tjelesne

¹⁰ Na ist. mj., 277.

zone, i to prije negoli su psihički sposobni da steknu neku opću ili globalnu viziju ljudskog tijela.

Dječak ili djevojčica počinju time da se zanimaju za genitalni aparat (genitalna faza) svoga tijela, pa u sebi doživljavaju težnje za samozadovoljavanjem, o čemu zapravo još ne daju sebi ni računa. Nakon te faze, prema Freudu, slijedi period nekog »spolnog zatišja«, koji je karakteriziran spolnim autoerotičkim otklanjanjem, kako bi se spremile susjedne faze, tj. prepubertetska i pubertetska. U pubertetu se, pod djelovanjem spolnih hormona, vrši mnogostruka preobrazba mladoga organizma, pa mladi čovjek u sebi doživljava snažne spolne napetosti, koje općenito nastoji riješiti autoerotskim činima.

Tek negdje nakon toga budi se svijest i progovara savjest, s obzirom na fiziološke spolne zahtjeve organizma, s obzirom na sposobnost odnosnih funkcija i s obzirom na mogućnost autokontrole nad njima. Mlad čovjek koji se u vidu autokontrole slobodno i svjesno odriče autoerotskih zadovoljavanja, radi drugih uzvišenijih, bilo sadašnjih, bilo budućih dobara (radi Krista, radi Kraljevstva Božjeg) »neće pretrpjeti nikakve štete za svoje tijelo, nego će steći prednosti u svome psihološkom i afektivnom sazrijevanju«. ¹¹

Sklonost mladog čovjeka prema slabosti samozadovoljavanja treba ispravljati veoma delikatno, kako bi se, s jedne strane, izbjegla navika, a s druge strane, otklonilo pretjerivanje. U svakom slučaju takvo ispravljanje — došlo ono od roditelja, pedagoga, svećenika — valja izvoditi na taj način da se u dotičnome ne izazovu štetna i neprirodna potiskivanja, koja bi tada u njemu mogla djelovati inhibitorno pa kasnije proizvoditi mnogo veće štete na području spolnog života.

Važno je razlikovati samozadovoljavanje mladih od samozadovoljavanja odraslih. O tom drugom ovdje ne govorimo, tek usput spominjemo da ono na sebi nosi teže kvalifikacije moralne krivnje. Tako redovito i općenito, izuzevši razne patološke slučajeve. U tom je slučaju obično riječ o osobama koje postižu veći užitak samozadovoljavanjem negoli normalnim spolnim činom ili koje veoma često i mnogo masturbiraju, ili se misli na one kod kojih se slabost samozadovoljavanja preteže i nakon perioda kad autoerotске aktivnosti normalno prestaju, ili se radi o samozadovoljavanju opsesivnog karaktera, zatim o autoerotizmu psihotičara i o sličnim patološkim pojavama. ¹²

Visok postotak kod mladeži koja se utječe samozadovoljavanju (prema Kinseyu više od 90% među muškima i više od 60% među ženskimima) neminovno nas sili da pretpostavimo da je ta pojava usko povezana uz moment rastenja i mladenačkog fiziološkog sazrijevanja. To je epoha kad je organizam »buknuo« i kad se sređuje cjelokupna hormonalna ekonomija u mladom čovjeku. Osim toga, ili upravo zbog toga, to je

¹¹ E. BORRA, nav. dj., 53.

¹² V. HUDOLIN, nav. dj., 307.

doba raznih životnih interesa za spolnost i za ostvarivanje vlastite spolnosti. Ovamo pridolaze i otkrića u nizu erotskih interesa i erogenih zona.

Važno je znati da je moć autoregulacije i autokontrole u toj dobi još minimalna. Dječak je obuzet i frapiran iznenađenjem, dosad nepoznatom novošću otkrića, a jednako i djevojčica. Tu je skrajna slabost volje mladog čovjeka, velika nezrelost na svim područjima, još posve infantilan osjećaj za probleme života, pomanjkanje jasnoće o funkcijama spola, a gotovo redovito i veoma manjkav spolni odgoj. Mnogi mladi još ni izdaleka ne znaju točno i precizno »čemu« služe stanoviti fenomeni i čemu određeni interesi, pa ih nerijetko uzimaju kao zanimljive i kuriozne igre, dok ih premnogi izvanjski poticaji na uzbuđivanja — kino, TV, opsceni tisak i slično — drže u trajnoj spolnoj napetosti.

Publicitet seksualnog danas se veže uz svaki produkt i uz svaku propagandu pod najraznovrsnijim vidicima tako da ne možeš kupiti ni kutiju šibica bez »sex—appela«, kako se bio izrazio B. Häring. To je prava opojnost za mladog čovjeka.

Još nešto! Današnja aktualna društvena situacija nije pogodna za stvaranje iskrenih prijatelja i onih u koje bi mladi imali puno povjerenje, s obzirom na svoja najintimnija doživljavanja. U toj situaciji mladi redovito ostaju samotni, izolirani od drugih, nitko im se pravo ne približava ili im se ne usudi približiti. Oni zbog toga trpe pa se utječu samozadovoljavanju, koje ih donekle ohrabruje. U njemu nalaze neku bijednu sigurnost, neku osobnu moć u općoj nemoći i nesigurnosti, povučenošću i plahosti svoje dobi. Osjećaju i doživljavaju da ih nitko ne razumije niti ih želi razumjeti, s teškim doživljajem da im se samo propisuje i da se od njih traži. Primjeri odraslih koji ih okružuju redovito im ne služe na ohrabrenje i razjašnjavanje njihove mladenačke poteškoće. Doživljavaju se neshvaćeni od društva koje ih okružuje. Zbog toga oni stvaraju sebi svoj svijet, u koji se zatvaraju, pa je opasnost da završe u raznim porocima i slabostima: u avanturizmu, kontestaciji, seksu, alkoholizmu, u drogama.

Ispravno čudoredno vrednovanje mane samozadovoljavanja ne može i ne smije mimoići navedene okolnosti. Čovjek je grešan po onome što svjesno zapaža i svjesno doživljava kao grijeh pa na to voljno i pristaje. Stoga se mlad čovjek u razvojnim godinama — recimo između trinaeste i osamnaeste — općenito nalazi pod utjecajem snažnih dinamizama, koji su redovito neproporcionalni njegovoj snazi volje. I zato bez svoje krivnje on još nije sposoban da sobom pravo upravlja. Teoretski, takva je kontrola moguća ukoliko se raspolaže svim sredstvima koja su dana čovjeku na upravljanje. No u praksi će u mnogim slučajevima biti teško naći premise, tj. »advertentiam et consensum« — punu pažnju i svijest da se radi o grijehu s punim voljnim pristankom na isti grijeh. Stoga ćemo redovito biti oprezni u sudu kad se radi o tome da mladom čovjeku pripišemo punu ubrojivost i punu odgovornost. Takva se ubrojivost, dakako, ipak nipošto ne isključuje ni u toj dobi, pa čak ni ranije, kako je

očito iz navedenog. No to mnogo ovisi o dotadašnjem odgoju, o okolnostima rasta, o mnogostrukoj postignutoj ili nepostignutoj zrelosti.

Na pedagoškom planu treba uvijek ustrajno naglašavati ideju mogućnosti pobjede. Moguće je svladati se, i to definitivno. A na svladavanje treba zarana poticati, jer kad se steknu navike teže je postići odviknu. To je perspektiva rada i reda stvari kako ih je Stvoritelj usadio u čovjeka; perspektiva velikodušnosti, ljudskog dostojanstva, uravnoteženosti, ljepote mladenaštva, zdravog spremanja za životne zadatke, zrelosti, ispravnog gledanja na cjelinu ljudske osobe, na njene duševne i tjelesne funkcije.

S druge strane, kako rekosmo, nije potrebno dramatizirati niti u subjektu podržavati osjećaj grešnosti. Takvim načinima u mladom čovjeku izazivamo revolt i spremamo latentnu opasnost, koja može sutra kao vulkan provaliti, da jednog trenutka preopterećenosti sa svim tim i takvim zahtjevima, zbací sa sebe sve: i ćudoređe i samu vjeru.

Fenomen homoseksualnosti

Homoseksualnost ili homoerotika, seksualna inverzija, jest jedna od najčešćih spolnih perverzija, a sastoji se od spolne sklonosti prema osobama istoga spola. Etiologija ili uzročnost te pojave učenjacima još uvijek nije jasna, iako studij jednojajčanih blizanaca govori za prevalentnu važnost herediteta.¹³

Radi li se o homoseksualnosti koja je zaista takva, a nije samo neki prolazni ili prigodni porok, onda ona u korijenu ne predstavlja neku moralnu izopačenost, nego mnogo više psiho-fiziološki poremećaj spolnog nagona s većim ili manjim nagnućem prema istome spolu.

Nije potrebno smjesta klasificirati. U dječaka, na primjer, između desete i petnaeste godine, koji sa svojim drugom ili prijateljem vrši spolne igre, prije svega ostalog radi se o stanovitoj znatiželji, o erotskim nježnostima takvoga tipa. Nije na mjestu alarmirati, nego radije na prikladan način informirati i pedagoškim taktom dovesti ga do toga da prihvati svoj vlastiti spol bez bježanja u irednost, upozoriti ga da su geste koje izvodi nezrele, infantilne i da mogu imati loših posljedica za njegov cjelokupan rast i sazrijevanje, kao i za rast i sazrijevanje drugih.

Pa i u godinama adolescencije, od šesnaeste do dvadesete, nije isključena znatiželja toga tipa, nisu isključena međupokazivanja genitalnih organa, niti su isključene šale i vicevi »bez predrasuda«. Sve je to veoma često prouzročeno nepostojanjem interesa za drugi spol ili čak nemoguć-

¹³ Na ist. mj., 188; usp. M. ORAISON, *Vie chrétienne et problèmes de la sexualité*, Arthème Fayard, 1972, 204—224; G. HAGMAIER — R. W. GLEASON, *Moral Problems now, Modern Techniques and Emotional Conflicts*, Heed and Ward, London 1961², 228—238; usp. E. GIUS, *Una messa a punto della omosessualità*, Marietti, Torino 1972.

nošću takvog interesa zbog izvanjskih zatvorenih okolnosti odgoja (pomislimo na neke internate, sjemeništa i slične zavode!).

U slučaju kad se zaista radi o pravom homoseksualcu, tada imamo pred sobom čovjeka koji osjeća upravo neukrotivu potrebu za istim spolom, bilo na temelju urođenih nedostataka (a to su najteži slučajevi i veoma ih je teško liječiti), bilo na temelju nedostataka i manjaka u odgoju — recimo, u obiteljima gdje je majka gospodarila pa je bila uz to još i agresivna s popustljivim i feminiziranim ocem, i slično.

Na koji način da se pedagog ispravno suoči s problemom homoseksualnosti? Kako liječiti? Bez sumnje, teško pitanje, ali moramo pokušati razvezati i taj čvor. Prije svega, čini nam se, bolje je ništa ne kazati nego li kazati krivo ili previše. Nije potrebno imati nikakav strah pred tim pitanjem, a još manje odvratnost. Radi se zapravo o bolesniku. Zato se traži trijeznost, ljubav, razboritost u načinu ispitivanja, strpljivost u slušanju slučajeva samooptužbe. Svakako, treba mnogo slušati, mnogo tješiti, osobu osloboditi osjećaja krivnje i doživljaja grijeha. Kad dotičnog bolesnika upućujemo ekspertu liječniku, moramo uvijek pretpostaviti liječnika-vjernika, no nije potrebno na svaki način isključiti liječnika-nevjernika. Bolesniku valja mnogo govoriti o Božjoj dobroti i milosrđu, treba u njemu pobuditi povjerenje i pouzdanje u vlastite sposobnosti i darove koje posjeduje. Valja mu s uvjerenjem reći da i on u toj istoj svojoj bolesti može biti krepostan. Nije uputno predlagati mu brak kao rješenje ili mu sugerirati rasonodu s drugim spolom jer to može dovesti do novih teških devijacija i frustracija. Na taj bi se način njegove napeposti mogle samo još povećati.

Takvom bolesniku treba reći da njegova maštanja, mnoge opscene predodžbe, impulzivne težnje i slično nemaju osobitog značenja jer se radi o bolesti, a ne o čudorednoj zloći, koja je, ukoliko i postoji, redovito veoma umanjena. Naš zadatak kao pedagoga zapravo nije i ne može biti drugi nego da uz liječnika specijalistu pacijentu damo religiozno-čudoredno-psihološku podršku. Treba imati na umu da je dotičnik zapravo odbačeni čovjek, bar se on sam subjektivno tako doživljava. Stoga je uputno s njime malo ili nimalo govoriti o smrtnom grijehu, o vječnoj osudi. On je po sebi biće prepuno straha i prepuno osjećaja krivnje. Nikad ga ne smijemo netočno i olako tješiti ili zavaravati da je njegov slučaj lak i da se daje lako izliječiti. Radije mu dati snage i podržati ga u uvjerenju da je i on, kao i svi ostali ljudi, sposoban da u životu ostvari lijepe i zanimljive zadatke, da izvede mnogo dobra. Valja ga poticati na sakramentalan život, na ljubav prema Kristu i njegovim zadacima u svijetu, na kojima i on može mnogo uraditi, bez obzira na to hoće li se bolesnik u prvi mah opirati, biti nepovjerljiv prema našim riječima, bez obzira na to hoće li i dalje neprestano upadati u iste slabosti.

Naš *Krivični zakonik* u čl. 186. donosi slijedeću zabranu: »(1) Tko upotrebom sile ili prijetnje da će neposredno napasti na život

¹⁴ *Krivični zakonik*, IV. dopunjeno izd., Narodne novine, Zagreb 1970, str. 275.

ili tijelo prisili drugog na protuprirodni blud, kaznit će se strogim zatvorom do deset godina. (2) Za protuprirodni blud između osoba muškog spola, činilac će se kazniti zatvorom do jedne godine.«¹⁴ J. Đ. Tahović u svom komentaru među ostalim kaže na to: »Krivično delo je predviđeno u mnogim zakonodavstvima, ali ipak postoje različita mišljenja o tome da li treba predvideti protivprirodni blud kao krivično delo uopšte ili samo u izvesnim slučajevima. Tom prilikom ukazuje se na razliku koja postoji u polnom nagonu lica koja vrše protivprirodni blud. Kod izvesnih lica vršenje protivprirodnog bluda je urođena anomalija u njihovom seksualnom životu. Njihovo jedino seksualno izživljavanje vrši se samo i jedino u protivprirodnom bludu. Kod drugih lica vršenje protivprirodnog bluda je stečena perverzija i znak je njihove izopačenosti u polnom životu. U nekim slučajevima, međutim, protivprirodni blud vrši se samo radi zadovoljenja običnog polnog nagona koji se pod datim okolnostima ne može zadovoljiti na normalan način.«¹⁵

Pravne sankcije, kako je očevidno, više manje idu ukorak s moralnim sankcijama, osobito što se tiče preciznog razlučivanja pojedinih konkretnih slučajeva.

Pornografski tisak

Ako bismo željeli podati neku definiciju »pornografije«, onda s Hudolinom možemo reći da je »pornografija literatura, crtež, fotografija ili film koji opisuju ili na drugi način prikazuju seksualne pojave, na opscen način, tj. tako da podražuju bolesno, nenormalno seksualni nagon i eventualno dovode do abnormalnog seksualnog zadovoljenja«.¹⁶

Opsceni je, dakle, tisak zloraba spolnosti u funkciji tipografskog komercijalizma. Temelji se na spolnom nagonu, prije svega muškom, koji se nastoji time stimulirati, pa se dalje drži u potrebi da još vidi stimulativne scene. Znano je da u tom smjeru postoji prava međunarodna organizacija. Sjeverna Evropa je središte najjače produkcije toga tipa. Interventi su beskorisni i izvrgnuti ruglu i smijehu. Postoje znatni kontrasti u vrednovanju tog fenomena među magistratima i sucima raznih zemalja. Zakon je zapravo lažan, ekvivočan, kad se poziva na ono što je protivno općem osjećanju dobrog ponašanja.

Tako zvani »autorizirani« opsceni tisak, za one iznad 18 godina, prepun je nagosti, drske i nametljive; prepun je nasilja užasnog, osvetničkog, groznog; prepun je nagog perverznog, raznih spolnih degeneracija u svim pravcima. Onaj opet tzv. »neautorizirani« opsceni tisak boluje od teške vulgarnosti, grube, odvratne, opskurne, mazohističke, pretrpane delikvencijom i kriminalom. Cijene su takvom tisku prilično visoke. Potrošači su,

¹⁴ J. Đ. TAHOVIĆ, *Komentar krivičnog zakonika*, Beograd 1957, 407—408.

¹⁶ V. HUDOLIN, nav. dj., 324; E. BORRA, nav. dj., 454; B. HÄRING, *Das Gesetz Christi*, 6 Aufl.,ewel, Freiburg i/B 1961, II 456 sl., III 563, 632.

nažalost, nerijetko i djeca. Takav se tisak uvodi u razne zemlje i prevodi na najrazličitije jezike, širi se misterioznim kanalima, svagdje ga možemo naći, posvuda nam ga guraju.

Najveće se štete nanose mladeži u razvojnim godinama. To je doba kada se mladi uvode u veliku tajnu ljubavi i u tajnu normalnih spolnih privlačnosti s oznakama idealizma, s oznakama lijepog, plemenitog, poštenog i svetog. Sve to biva grubo blokirano opscenim tiskom. Spol i sve ono što je vezano uza nj odjednom se sruši, postaje banalna stvar, nešto veoma vulgarno, sredstvo prljavih zabava. I tako svoj spolni svijet mladež počinje živjeti na iskvaren, kažnjiv i agresivan način. Ženska ljepota i njena zadaća nemaju više nikakva plemenitog smisla. Nesmiljeno su pogaženi. Žena je još samo sredstvo izživljavanja. U mladom čovjeku rađa se apetit za seksom, koji uzbuđuje, koji ispunja žeđ za zadovoljavanjem, koji vodi k nezasitnoj težnji. Mlad čovjek time postaje vulgaran, bezobziran i bezobrazan u izrazima i u ponašanju. Tako nastaje opća blokada na planu ljubavi. Nekoć lijepi i čisti pojmovi sada su uprljani i deformirani grubim seksom. Mladić, na primjer, koji, hranjen pornografijom, ulazi u zaručništvo, zadržava i dalje svoja iskompleksirana nakazna stanovišta. Njemu je lik žene unakažen, mnogostruko osakaćen i osramoćen. Žena je sredstvo za njegovo uzbuđivanje i zabavu, znači, ona je puki mehanizam da bi sebi na svaki način pribavio osjetne užitke.

Postoji teorija da je takav opsceni tisak terapija za mnoge ljude današnjeg vremena koji su puni tjeskobe. Ne potvrdivši tu teoriju (*dato non concessio*), takav tisak mogao bi postati terapija samo i isključivo pod stannovitim liječničkim vodstvom. Uostalom, kad bi tako bilo, da se izliječe neki bolesnici, smijemo li dopustiti da se zbog toga šire tako teška zla? Kako čitatelja opscenog tiska natrag dovesti normalnom urednom tisku? Dvesti ga natrag jasnijoj i odgovornijoj viziji spolnosti, na koji način? A to je ipak neminovan zahtjev da osoba uzmogne doći do kakve-takve zrelosti.

S moralnog gledišta nije ipak potrebno takvima prebrzo sve ubrajati u grijeh: grijeh je sigurno s obzirom na mjeru svjesne i svojevoljne zlorabe spolnosti na koju je subjekt naveden. Možemo raspravljati o stanovitoj zrelosti i o čudoređnoj jakosti onih koji čitaju. Pod nekim određenim vidikom to je i prihvatljivo, ali kad se nagost prikazuje u svoj svojoj golotinji, kad se time ide direktno za uzbuđivanjem, za kriminalom i za perverzijama, jasno je da se u takvim slučajevima radi o nemoralnim impostacijama, pa je takva pornografija opasna i zaista sablažnjiva.

Na djelotvornom planu odgovornih za javno čudoređe ili treba početi vrijednim i valjanim postupcima, zakonitim i ozbiljna sadržaja, ili je bolje ne učiniti ništa. Jednostavne lamentacije i plakanje ne služe ničemu. Najdjelotvorniji početak bilo bi promisliti o onome zlu koje se nanosi pretpubescentima, pubescentima i adolescentima — općenito mladeži nižega uzrasta. Zakon u toj točki treba da je veoma osjetljiv s jas-

nim formulacijama, s točnim i preciznim elementima koji bi dokazivali volju da se na tako važnom području stvori nešto ozbiljno i zaokrene na bolje. Tu se zakonodavstvo ne smije niti može povući. Ono treba da radi *ex officio* — po dužnosti svoje službe. Zakon treba da poradi na obranu javnog ćudoređa jer je osjećaj i doživljaj stida mnogostruko i trajno vrijedan.

Naše zakonodavstvo o pornografiji u članu 189. *Krivičnog zakonika* donosi odredbu: »(1) Tko proizvodi, prodaje, raspačava, javno izlaže, ili radi prodaje nabavlja ili drži spise, slike ili druge predmete kojima se teško vrijeđa moral, kaznit će se zatvorom do jedne godine. (2) Predmeti iz stava 1. ovog člana oduzet će se.«¹⁷ J. Đ. Tahović u spomenutom komentaru na taj paragraf veli:

»Krivično delo proizvodnje i rasturanja pornografskih spisa javlja se kao neka vrsta posrednog javnog podstrekivanja (propagande) na vršenje polnih delikata. Slično kao kod trgovine belim robljem, proizvodnja i rasturanje pornografskih spisa ima međunarodni karakter. Pored propisa u pozitivnim zakonodavstvima, postoje međunarodni sporazumi i konvencije koji imaju za cilj međunarodnu suradnju u suzbijanju trgovine pornografskim spisima. Tako postoji Međunarodna konvencija o suzbijanju prometa i trgovine nemoralnih publikacija od 1923, doneta u okviru Društva naroda. Posle Drugog svetskog rata, u okviru Ujedinjenih nacija, donet je Protokol kojim se menja pomenuta konvencija, zaključen i potpisan u Lejk-Saksesu, 12. XI. 47. Konvenciju i protokol je ratifikovala naša država (»Službeni vesnik« Prezidijuma Narodne skupštine FNRJ br. 2/51).

Problem ovog krivičnog dela sastoji se u usklađivanju slobode naučnog, književnog i umetničkog rada sa zahtevima polnog morala. Krivično delo se pojavljuje kao zloupotreba ove slobode... Predmet krivičnog dela jesu prema tome spisi, slike itd., kojima se teško vređa javni moral. To mogu biti knjige, brošure, plakati itd., zatim to mogu biti slike, fotografije, filmovi i sva ostala umetnička dela. Nije potrebno da se time neposredno draži na vršenje bludnih radnji, dovoljno je ako se ovo dejstvo posredno postizava.«¹⁸

Kako je očevidno, naš je *Krivični zakonik* u toj točki ozbiljan. Provedba, nažalost, može jako odudarati.

Zaključak

Nismo dotakli sve vidike i sva pitanja mladenačke spolnosti ukoliko ona treba da služi ljubavi, a ne da je ruši i blokira. Dotakli smo one najbitnije, najživotnije, najsuvremenije — s kojima se neprestano suoču-

¹⁷ *Krivični zakonik* itd., str. 278.

¹⁸ J. Đ. TAHOVIĆ, nav. dj., 412—413.

jemo. Normative smo namjerno iznosili na temelju općeg iskustva, razumnog postavljanja, psiho-socioloških datosti, kako bi ista ova vrednovanja bila pristupačnija i onome čovjeku i napose pedagogu koji nije član Katoličke Crkve, štoviše, možda je čak i borbeni ateist. Gradili smo na temelju zahtjeva prirodnog moralnog zakona koji obvezuje naprosto, tj. obvezuje sve ljude, čovjeka kao takva, bez obzira na to bio on ili ne bio kršćanin.

O predbračnim spolnim odnosima ovdje nisam govorio budući da sam o tome već opširno pisao na drugim mjestima, na koja sada čitatelja izričito upućujem kako bi, proučivši i taj problem, dobio zaokruženu cjelinu ovog pitanja ukoliko spolnost služi ljubavi.¹⁹

GESCHLECHTLICHKEIT IM DIENST DER LIEBE

Zusammenfassung

Im vorliegenden Artikel geht der Verfasser anleitend und massgebend auf die geschlechtliche Aufklärung und Erziehung der Jugendlichen in der Vorpubertät, Pubertät und Adoleszenz ein. Er liess sich auf diese heikle Frage ein, einerseits die Herausforderung der heutigen »Sexrevolution« und andererseits die Stellungnahmen der Kirche berücksichtigend. Die kirchliche Stellung will er zwar nirgendwo ausdrücklich betonen, hat sie jedoch vor Augen, wenn er sich dem heutigen Menschen in seinem Stil und in seiner Ausdrucksweise zuwendet. Dabei trägt er einer Vielfalt der Leser Rechnung: Gläubige Christen, Rand- und Nichtchristen, ja sogar Atheisten. Die Methode seines Schreibens wächst aus der konkreten sozialistischen Situation heraus und gründet sich fast ausschliesslich auf dem »Menschlichen« und »Natürlichen« (esse humanum) ohne einen direkten Bezug auf das »Christliche« (esse christianum), obwohl auch dieses miteingeschlossen ist. Zu allen spricht der Autor über jene Grundbestimmungen, die den Menschen als solchen betreffen.

Nach der Begriffsauslegung der »Geschlechtlichkeit« als des bestimmenden Elements grundlegender persönlicher Äusserungen, geht der Verfasser auf die pädagogische Frage der geschlechtlichen Aufklärung und Erziehung über. Er tritt für einen offenen und klaren Zugang zu diesem Problem ein, ohne Tabus und Mystifikationen, mit dem Einsatz der Kontrollkräfte der jungen Menschen in einer frohen und allmählichen »mixité« (Zusammenwachsen und -reifen), wo man die jugendliche Keuschheit und Liebe als eine einzige Tugend erlebt. Wichtig ist auch sein Verständnis der Liebe während der Adoleszenz, in der die Geschlechtlichkeit vollständig in ihr positives Wachsen eingefügt wird. Vom personalistischen Standpunkt aus spricht er mit viel Verständnis auch von den Erscheinungen, die das Wachstum der Liebe blockieren können: Autoerotik, Homosexualität und Pornographie. Die ganze Darstellung ist so ausgearbeitet, dass jeglicher Leser (Christ, Nichtchrist, Atheist) sich überzeugen kann, die Geschlechtlichkeit stehe wirklich »im Dienst der Liebe«, was auch im Titel zum Ausdruck gebracht wurde.

¹⁹ Usp. o tome moju stud. u *Obnovljeni život* 28 (1973) 524—537; u *Predbračna ljubav*, FTI, 1974, 138—162; u *Predbračni i bračni moral* (skripta), Zagreb 1973, 74—88.